

HADTÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR

MAGYAR ANTIFASISZTÁK EURÓPA NÉPEINEK SZABADSÁGHARCÁBAN

A magyar antifasiszta mozgalom történetével, ezen belül a különböző európai országokban harcoló magyar ellenállók tevékenységével, tudományos igényű munkákban még alig foglalkoztak. A jelenlegi körülmények között még nem gondolhatunk arra, hogy erről a kérdésről a teljesség igényét kielégítő monográfiát készítsünk.

Joggal merül fel a kérdés, hogy a nemzeti múltunk egyik szép fejezetét alkotó antifasiszta ellenállási mozgalom kutatásával eddig miért bántunk ily mostohán. Eltekintve az ötvenes évek politikai nehézségeitől, a kutatás fő akadályát a források gyér és szétszórt állapota okozza.

Ismeretes, hogy sem az illegális, sem a partizánmunka nem nyújt kedvező lehetőséget az írott források keletkezéséhez. Az írásbeli munka nemhogy kívánatos lett volna, hanem egyenesen tiltott és veszélyes dolog volt. Az ennek ellenére létrejött kis mennyiségű iratanyag sem került szervezett levéltári begyűjtésre, zömében még ma is a résztvevők birtokában van. Ez a pótolhatatlan kincs évről évre egyre jobban rongálódik és a veteránok halálával ki van téve a pusztulás veszélyének is. Sok ismeretlen anyag található még külföldi archívumokban is.

A Hadtörténelmi Intézet levéltára néhány évvel ezelőtt megkezdte ezeknek a forrásoknak — és más levéltárak hasonló anyagainak — eredetiben, vagy másolatban való begyűjtését. A jelzett körülményeket figyelembe véve, különösen nagy gondot fordítunk az egykori partizánok visszaemlékezéseinek megmentésére. Sikerült megteremtenünk egy olyan gyűjtemény alapjait, amely fontos bázisa lehet a magyar ellenállási mozgalom kutatásának. Az előkerült iratok értékesebb darabjait kötetbe gyűjtöttük, s a feldolgozás, „Magyar szabadságharcosok a fasizmus ellen” címmel a Zrínyi Katonai Kiadó gondozásában rövidesen megjelenik.

A későbbi feldolgozásoknak kívánunk tényeket és adatokat

nyújtani azzal is, hogy folyóiratunk hasábjait immár harmadszor használjuk fel az ellenállási mozgalom különböző dokumentumainak publikálására. Úgy érezzük, hogy az itt közölt források hasznosan egészítik ki a Hadtörténelmi Közlemények jelen számában megjelenő Harsányi—Pintér referátumot is.

A közölt okmányokat az események időrendjének megfelelően csoportosítottuk. Zárójelben feltüntettük az irat kelteinek dátumát is. Ha az esemény és az irat kelte egybeesik, az olvasó csupán egy zárójeles dátumot talál.

Gazsi József

1942—1944.

(1947. október 7.)

A Francia Miniszterelnökség Államtitkársága által a dandárparancsnokság nevében kiadott napiparancs Fischer Andor ellenállási tevékenységének és kitüntetésének igazolására

Francia Köztársaság.

Az 1939—1945-ös háború.

NAPIPARANCS KITÜNTETÉSRE

FISCHER ANDOR

A német hadifogságból megszökött és 1942-ben megszervezte l'Ain megyében a rádió hírszolgálatot.

A birtokában volt egy fegyver- és robbanóanyag lerakat. A lakása az ellenállási szervek (partizánok) rendelkezésére állott, hogy ott összekötő közegeket és vezérkari tiszteket elrejtessenek. Többek között a St. Michel kapitány felfegyverzett kötelékét. A „MAQUIS”-ban¹ részt vett minden ütközetben, egészen a Rhone Alpes körzet felszabadulásáig.

Az ellenséget mindenütt keményen verte és a reábízott feladatokat veszélyt nem ismerve hajtotta végre.

Ezen napiparancs magával hordja a francia Hadirend bronz csillagával való kitüntetést.

¹ Maquis. — A második világháború francia partizánjainak elnevezése. Tágabb értelemben a francia ellenállási mozgalmat is jelenti.

Ezen napiparancs megsemmisít és helyettesít minden eddigi napiparancsot hasonló cselekedetért.

Készült Párizsban, 1947. október 7-én,

a Miniszterelnökség Államtitkársága nevében
Deyussieu Pontcarral tábornok,
a Francia Belső Haderők főmegbízottja

A kihirdetésért:

Noél vezérezredes,

az ellenállási kitüntetések osztályának főnöke.²

HIL. Pgy. F/30. sz. — Másolat.

(1944. február 21.)

*Belügyminiszteri átirat a miniszterelnökhöz.
Közli a horvátországi „Petőfi Sándor” magyar
partizánalakulatról kapott értesülést*

Van szerencsém Nagyméltóságod nagybecsű tudomására hozni, hogy hozzám érkezett bizalmas jelentések szerint a horvátországi partizánok „Petőfi Sándor partizán brigád”³ elnevezés alatt egy magyarokból álló alakulatot szerveztek.

Az ezzel kapcsolatban elrendelt bizalmas puhatolás során a Horvátországból Magyarországra menekült magyarok között sikerült egy Trepsa István nevű olyan egyént találni, akit a partizánok arra kényszerítettek, hogy az említett brigádban harcoljon.⁴

² Az iratnak csupán egy rossz magyarsággal fordított másolati példánya áll rendelkezésre. Fischer Andor visszaemlékezését lásd. HIL. Pgy. F 30. sz. alatt.

³ A jugoszláviai „Petőfi” zászlóalj a Horvátországi Népfelzabardító Hadsereg II. hadtestének keretein belül 1943. augusztus 15-én alakult meg. Parancsnoka Kiss Ferenc, politikai biztosa Géri Károly volt. A 80 fős egységet a Dráva menti osztag állományába osztották be. A csoport később a Dilyszk-i, Daruvár-i, Biogorszk-i osztagban, majd a Brod-i, a 18-as és az Ifjúsági Népfelzabardító Rohambrigádban folytatta tevékenységét.

1944. december 9-én a vajdasági főparancsnokság rendelkezésére bocsátották a más forrásokból is szerveződő „Petőfi” brigád megalakítása céljából.

A „Petőfi” zászlóaljból és az újonnan szervezett három más zászlóaljából alakult meg 1944. december 31-én Kiscsány faluban a 16. vajdasági hadosztály keretében a „Petőfi Sándor” rohambrigád.

A brigád történetéről valójában csupán ettől az időponttól beszélhetünk.

A „Petőfi” brigádra vonatkozóan lásd az Újvidéken megjelenő „Magyar Szó” című lap 1961. június 25. számát.

⁴ Más adatok szerint Trepsa István önként jelentkezett partizánnak. A hort-hysta hatóságok még az ilyen fogalmazásbeli torzításokkal is igyekeztek kisebbiteni a partizánmozgalmat.

Trepsa István, 1927. évi oresaci születésű, volt gaciscei lakost 1943 nyarán Gacisce községben horvát partizánok több társával együtt besorozták és Vuconsinba, majd Drenovác községbe vitték. Drenovácon felszerelték és a Kis József⁵ volt cabunai lakos parancsnoksága alatt álló „Petőfi Sándor partizán brigád”-ba osztották be. Beosztása után vele és társaival Kis József fogadalmat tételtek. Ezután Vuicin és Drenovác környékén út- és vasútrobbantásokat végeztek. 1943 decemberében Cabuna környékén egy német katonai alakulat ellen végrehajtott támadás alkalmával Trepsa a brigádtól megszökött és Magyarországra jött. Itt a barcsi menekülttáborban helyezték el, majd kérésére a már előzőleg átmenekült szüleikhez telepítették le Belcsa-pusztára.

Trepsa előadása szerint a Petőfi Sándor brigád létszáma kb. 150 fő volt.⁶ Valamennyien horvátországi magyarok. Magyarországról átszököttek nem voltak köztük. A brigád az éjszakákat az erdős hegyekben töltötte, nappal pedig vállalkozásokat hajtva végre, élelmet harácsol. A brigád tagjai között fiatal nők is vannak.⁷

A miniszter rendeletéből

v. Kudar alez. s. k

OL ME 2. oszt. R—18066. sz. 1944. — Eredeti tisztázat.

(1944. március 3.)

A BM átirata a miniszterelnökhöz. Közli a jenőfalvai határszéli rendőri kirendeltségtől kapott jelentést a jugoszláviai „Petőfi Sándor” magyar partizánbrigádról

A Nasice környékén levő magyar partizánok, az úgynevezett Petőfi-brigád, még mindig működik. Legutóbb Gyakovó tájára vetődtek el és az úton egy autóbust tartóztattak fel. A kocsira több lövést adtak le, majd amikor az megállt, az utasokat kiszállították és magukkal hurcolták. A gépkocsi magyar vezetőjét elengedték azzal, „hogyminden magyarért kár”. A többieket részben levetkőztették és jó ruhájuk helyett rongyosat adtak rájuk, de cipőt nem kaptak. Így meztláb hajtották

⁵ A magyar zászlóalj parancsnoka Kiss Ferenc volt.

⁶ A közölt létszámadat helyesnek látszik.

⁷ Az irat eredeti száma: BM. 1032. eln. évk. 1944. Megküldték a Miniszterelnökség 2., a Külügyminisztérium politikai és a VKF 2. osztályának.

őket a hóban Nasic irányába, de eltévedve, három napig étlenszomjan jártak körbe a nekik ismeretlen vidéken. Végül úgy a partizánok, mint a foglyaik egy szénakazalban pihentek meg és az örök elalvása után a foglyok megszöktek. A magyar partizánok valósággal tüntettek azzal, hogy a foglyok pénzét és értékeit meghagyták, csak a jó ruházatukat vették el. Piros-fehérvörös kokárdát viselnek „Petőfi-brigád” felírással, egyenruhában vannak, de nagyon lerongyolódottak...

OL. ME 2. oszt. R—18581. sz. 1944. — Másolat.

1944. július 29.

(1946. augusztus 30.)

*Dr. Sashegyi Ernő orvos alezredes nyilatkozata
a lengyel partizánoknak nyújtott segítségéről*

Mint a 23. tart. ho. egészségügyi oszlopának pk-a, az 1944. év nyarán történt nagy visszavonulásban részt vettem. Július 29-én alakulatom Wrzbyce (Losice-től É-ra) nevű lengyel községben éjjelezett. A község É-i kijáratánál felállított őrség éjfél tájon lövöldözésre lett figyelmes, majd a Bug folyó irányából — ahol azzal párhuzamosan egy országút vonult — hamarosan robbanás volt hallható és lángok csapódtak fel. Egy idő múlva az őrség előtt alakok bukkantak fel, akik nem ismerték a jelszót. A helyzet gyorsan tisztázódott: lengyel partizánok voltak.

Engem csak akkor költöttek fel, mire tárgyalásba kezdünk. Koromsötét volt. A zseblámpák fényében láttam, hogy három tiszti egyenruhába öltözött egyén és egy mezítlábás polgári személy áll előttem. Ez utóbbi a tolmács volt. A társalgás német nyelven folyt. Igen szívélyesen üdvözöltük egymást, a magyar—lengyel testvériség és bajtársiasság nevében össze is ölelkezünk. Lelkesen mondták el, hogy ők a mai napon megalakult lengyel nemzeti hadsereg katonái, felszerelésüket onnan felülről (kézzel mutatták is) kapták, és Varsóhoz igyekeznek.⁸ Kérték, hogy átvonulhassanak a D-i irányban közel levő erdő-ségbe, mielőtt kivilágosodnék és érdeklődtek, hogy németek

⁸ Számos más adat bizonyítja, hogy a lengyel földre szorult magyar csapatok átengedték vonalaikon a varsói felkelők segítségére siető hazafiakat. Varsó blokádírozását éppen a magyar csapatok baráti magatartása miatt nem sikerült megvalósítani a németeknek.

nincsenek-e a közelben. Ami É-i irányban ég, az egy német gépkocsi az országúton.

Így tisztázódván a helyzet, személyesen vezettem őket egy rövid útszakaszon. Közben meggyőződtem róla, hogy mintegy hadilétszámú gyalogos századról van szó, ezenfelül 40—50 lovas és 8—10 országos jármű, melyek mellett nőket és gyermekeket is láttam. A tiszteken kívül a többiek polgári ruhában voltak, dús és valószínűleg teljesen új felszereléssel voltak ellátva, mert a lovasok nyergei rendkívüli módon nyikorogtak. Amint előttem elvonultak — amennyire ez a sötétségben lehetséges volt —, büszkén és mintegy dicsekedve, szinte gyermekek módjára, magasba emelve mutogatták fegyvereiket és géppisztolyaikat.

Reggel felderítő járőrrel személyesen mentem É-i irányban, amerről jöttek. Mintegy 2—3 km-re, az országúton, egy falu szegélyén (névére nem emlékszem), német sebesültszállító gk. kiégett roncsait találtam, közel hozzá az országút mellett két, a puha, agyagos földbe vájt lövészgödör volt, mellettük mezítlábos lábnyomok és néhány kikészített kézigránát, közöttük a piros-tarka magyar is. Az ugyanakkor a helyszínre érkező SS német járőrrel szinte egy időben nyúltam a földre a magyar kézigránát után, miközben a vezető német őrmester erősen kifakadt a magyarokra és fenyegető magatartást tanúsított. Egyébként az SS járőr az egész környéket átkutatta és a lengyel lakossággal erőszakoskodott.

A felderítés után — vasárnap lévén — a község útszéli keresztjénél alakulatom róm. kat. lelkésze tábori misét mondott, melyen a lakosság is részt vett. Utána lelkes hangulatban a község egyik vezető embere üdvözölt és egy — tenyérynyi nagyságú — aranykeretbe foglalt képet nyújtott át, mely a lengyelek nemzeti Máriáját, a Czensztowowa-it ábrázolja. A kép hátulján lengyel nyelven valami ajánlás-féle van, eddig még nem volt alkalmam lefordíttatni. Az egész jelenet rám olyan benyomást tett, hogy a lakosság ismeri az éjjeli történeteket, ragyogó arccal hálásak érte, azonban ezt kifejezetten, szavakkal, nem merik nyilvánítani a faluban jelenlevő és kutató SS járőr miatt.

Az esetet még aznap négyszemközt jelentettem a honkormányzatnak.⁹ Ő helyeselte eljárásomat és figyelmeztetett, hogy — most már lengyel területen járván — az ilyen esetek gya-

⁹ A 23. ho. parancsnoka Deseő Gusztáv vezérőrnagy volt.

koriak lesznek. Amennyiben ilyen körülmények még előfordulnak, hasonló viselkedést tanúsítsak.¹⁰ Jelenttem még ugyancsak szóban az esetet a ho. I/B-nek is, aki titokzatos mosollyal fogadta azt, megjegyzés nélkül.

Jelentem végül, hogy a későbbiek folyamán hasonló „nagy” esetem a lengyel szabadságharcosokkal nem fordult elő, csupán annyi, hogy embereim közül egyeseket lefegyvereztek, anélkül azonban, hogy őket bántalmazták volna, sőt a lefegyverzés után velük igen szívélyesen bántak. Ennek következtében keletkezett hadbírószági kivizsgálások miatt a ho. pság. velük érintkezésbe lépett (Tomosow környéke) és kérte, hogy ezt az eljárást szüntessék be. Sajnálkozásukat fejezték ki, hogy ezáltal hivatalos kellemetlenségeket okoztak a magyaroknak, ők nem tudták, hogy ezt ilyen szigorúan veszik. Más úton ugyan nehezen tudnak most fegyverhez jutni, azonban a jövőben ezt az eljárást be fogják szüntetni.

Dr. Sashegyi Ernő o. alez.

HIL. Béketárgyalást előkészítő bizottság iratai. 7. doboz. 21. sz. — Eredeti tiszttázat.

(1944. október 19.)

*A Petőfi század katonáijságja beszámoló
az alakulat zászlóavatásáról*

1944. október 19-én tartottuk a Reuilly kaszárnya katona otthonában zászlóavató ünnepélyünket.¹¹ Ez az ünnepély egy nagy lépést jelentett katonai életünkben, mert valamennyiünket közelebb hozott egymáshoz és így bizonyítékát adtuk, hogy a jövőbeni harcokban is képesek leszünk együtt, bajtársi szeretettel és szolidaritással harcolni a közös ellenség ellen. De a Petőfi szakasznak ezzel az ünnepéllyel messzebb menő céljai is voltak: ünnepélyünkre meghívtuk batallionunk minden nemzetiségi csoportját, hogy örömmel és bajtársi szeretetünket

¹⁰ Deseő Gusztáv valójában 1944. szeptember 1-én parancsban tiltotta meg a lengyel partizánokkal való tárgyalásokat. (L. HIL. A 23. ho. 1944. szeptember 1-1 5. sz. parancsa.)

¹¹ 1944. augusztus 18-án a németek által megszállt Párizs felkelt elnyomói ellen. A francia partizánokat segítve, mintegy 150 magyar is részt vett a súlyos harcokban.

A város felszabadulása után a felkelőkből reguláris egységeket alakítottak. A magyarokból álló Petőfi század a Reuilly kaszárnyában szerveződött. Az újonnan alakuló francia hadsereg vezetői az 51/22 nemzetközi zászlóaljba osztották be a magyarokat, és Coulommier-t jelölték ki szálláshelyül. Innen vonultak fel a különböző akciók végrehajtására, vagy a fontosabb katonai objektumok védelmére. A magyar század parancsnoka Marschall László főhadnagy volt.

megosszuk övelük is, s hogy élesszük egymás között a szolidaritás, a bajtársi összetartás érzetét.

Az ünnepélyt a dalárdánk a Petőfi indulóval nyitotta meg. Utána Palotás bajtársunk ünnepi beszédét tartotta meg. A Petőfiék nevében üdvözölte a szabadságért harcoló magyar népet, majd vázolta a Petőfi alakulat jelentőségét a népek szabadságharcában. Utána Károlyi Judit nyújtotta át a zászlónkat, melyet a magyar asszonyok hímeztek és adományoztak részünkre. Ebben a pillanatban valamennyien éreztük, milyen kötelezettségek várnak ránk a jövőben és éreztük, hogy annak eleget is fogunk tenni.

Azután Csicsó bajtársunk szavalta el a „Talpra magyar”-t. Majd Bölöni György, a MFM¹² üdvözetét és elismerését tolmácsolta. Aztán Marschal főhadnagy bajtársunk Petőfi életét és forradalmi szellemét ismertette. Ezután Gereblyés bajtársunk Petőfi „Republika” című versét és „Mi a nép” című saját versét szavalja el nagy hatással. Minke és Nora honfitársnőink még szívből fakadó szavakat intéztek az ünneplőkhöz, majd kiegészítésképpen Walleshauzen Zsigmond énekelt kuruc dalokat. Ezt követően Andersen Felicia szavalóművésznő magyar és francia nyelvű szavatai hangzottak el. Utána dalárdánk éneklésével fejeztük be programunkat.

Az előadás után a magyar asszonyok jóvoltából kellemes meglepetésben volt részünk: egy asztalnyi jó sütemény, pezsgő és cigaretta várt bennünket. Ezeket a más nemzetiségi csoportok delegáltjaival együtt közösen elfogyasztottuk.

Az ünnepélyre jóleső érzéssel gondolunk vissza és még sokáig emlékezetünkben fog maradni az ott velünk szemben kialakult bensőséges baráti szolidaritás hangulata.

„Petőfi” c. lap. I. évf. 2—3. sz. 1944. október—november.

(1945. március 7.)

*Jegyzőkönyv a „Scsorsz” partizánosztag
79 magyar partizánjának átadásáról*

Alulírottak — egyik részről a „Scsorsz” partizánosztag parancsnoka, Logvinyenko, Vaszilij Petrovics, másik részről a magyar kormány képviselője, a magyar hadsereg századosa, Semgyi Imre — felvettük ezt a jegyzőkönyvet arról, hogy a

¹² Magyar Függetlenségi Mozgalom.

korábban a „Scsorsz”¹³ partizánosztaghoz tartozó magyar partizánokat, 79 (hetvenkilenc) főt, a mellékelt jegyzéknek megfelelően a magyar hadsereg rendelkezésére átadunk.

A jegyzőkönyv három példányban készült.

A „Scsorsz” partizánosztag
parancsnoka:

Logvinyenko

A magyar hadsereg
századosa:

Somogyi Imre

Debrecen, 1945. március 7.

Az Ukrán Kommunista Párt Központi Bizottsága mellett működő Párttörténeti Intézet Archivuma.

ПА ИИП ЦК КПУ, ф. 158, оп. 1, д. 4, л. 14—16. Orosz nyelvű eredeti.

1945. május 1.
(1945. június 22.)

*Létszámkimutatás a „Sztálinról” elnevezett Második Csehszlovák Partizánbrigád harci-romboló és párt-politikai tevékenységéről szóló összefoglaló jelentésből. A kimutatásban 60 magyar is szerepel*¹⁴

Mely napra?	Parancsnoki állomány	Partizánok	Pártállás				Nemzetiség						Összes partizánok
			SzK(b)P	Pártonkívüliek	Komszomol	Nők	Orosz	Ukrán	Szlovák	Cseh	Magyar	Egyéb nemzetiségek	
1945. V. 1.	63	961	111	836	79	4	172	72	544	49	60	125	1026

ПА ИИП ЦК КПУ, ф. 115, оп. 1, д. 2, л. 100— Orosz nyelvű eredeti.

¹³ A „Scsorsz”, partizánosztag 1944. szeptember 28-tól 1945. január 24-ig tevékenykedett, Kassától kiindulva több mint 900 km-es portyát tett a német vonalak mögött. Parancsnoka Logvinyenko, komiszárja Sadrin volt.

Az osztag kötelékébe egy magyar és egy szlovák század tartozott. A Vörös Hadsereggel való egyesüléskor 414 harcost számlált, ebből 143 fő magyar volt. Az itt közölt dokumentum nyilván az átadásra kerülőknek csupán egy csoportját tünteti fel.

¹⁴ A „Sztálin” nevét viselő II. Csehszlovák Partizánbrigád Martin, Trenčín, Pohradie, Ilavka, Černý-Lehotá, Myjava, Stará-Turá körzetében működött 1944. szeptember 10-től a háború végéig. Parancsnoka Brunovský József, politikai biztosa Lozsek Ludvig, törzsparancsnoka Placak K. volt.

Egy későbbi irat már 70 magyart említ az osztagban, és azt mondja róluk, hogy „mind becsületes partizánok voltak”.

(1945. május 2.)

A „Szuovorovról” elnevezett partizánosztagok magasabbegysége parancsnokának összefoglaló jelentése a harci és romboló tevékenységről. A felosztatáskor az osztagban 21 magyar partizán volt

... A magasabbegység felosztatása

1945. május 2-án egyesültünk a Vörös Hadsereg egységeivel. A központ utasítása szerint — képviselője Nyemcov őrnagy — Rajeckij Teplicén, Zsilinó körzetben végrehajtotta a magasabbegység felszámolását.

A magasabbegység egész személyi állománya 438 fő, ebből

orosz	39
ukrán	83
belorusz	4
a Szu. egyéb nemzetisége	7
szlovák	244
cseh	10
magyar	21
német	11
francia	11
lengyel	2
román	1
jugoszláv	5

(Olvashatatlan aláírás)

a magasabbegység törzsparancsnoka.

ПА ИИП ЦК КПУ, ф. 111, оп. 1, д. 1, л. 33—34. Orosz nyelvű eredeti.

1945 tavasza

Dargay Lajos főhadnagy és 11 társa felhívja a honvédeket, hogy ne menjenek ki Németországba, hanem csatlakozzanak a szlovák partizánokhoz

Olvasd át és add tovább!

**TISZTEK, TISZTHELYETTESEK
ÉS HONVÉD BAJTÁRSAK!**

Ezekkel a szavakkal szól hozzátok egy magyar tiszt, aki elhatározta, hogy nem harcol tovább a németek oldalán, és átment bajtársaival együtt a partizánokhoz, ahol nagyon barátságosan fogadták. Röviden elmondom, miért is mentem át a partizánokhoz, és tanácsolni szeretném, mit tegyetek, ha nem akartok a német rabszolgaságban elpusztulni.

A győzelmesen előrenyomuló szovjet csapatok Németország szívéhez jutottak. Egy kis idő és hazánk tönkretevői térdre kényszerülnek. Hazánk, amely Oroszországgal fegyverszünetet kötött, megszabadítva magát a német uralomtól, egy új, demokratikus életre készül, amelyben minden dolgozó ember, munkás, földműves és szellemi munkás, egyenlő jogokban részesül.

Anyáitok, asszonyaitok és gyermekeitek síró, könyörgő szava szól hozzátok: Ne hagyjátok magukra őket. Ők kérnek benneteket: *Ne menjetelek Németországba!* Otthon szükség van a ti dolgos kezetekre, mert gyermekeitek, családjaitok sok esetben a németek vétkéből fedél nélkül maradtak. Hazátok hív benneteket. Otthon a családi kör melege, a megbecsülés, az építő munka, szociális bánásmód, az élet — a németek oldalán meggyaláztatás, pusztulás vár rátok.

Azért menjetelek át csoportosan, vagy egyedül, fegyvereitekkel együtt a *Vörös Hadsereghez*, vagy pedig gyertek a hegyekbe, a *partizánok* közé. Ott mindnyájatokat szívélyesen fogadnak azok, akik elő tudják segíteni a minél hamarabbi hazatéréséteket.

Mi alulírottak, megunva a német bánásmódot és jármot, önként jöttünk át a partizánokhoz. Itt jó dolgunk van, ugyanazt a rendes étkezést kapjuk, mint a többi partizán harcos és katonákhoz méltóképpen bálnak velünk, nem úgy, mint a németeknél, ahol mi a német „úri fajta” mellett olyan bánásban részesültünk, mint a kutyák. Ne féljetelek az oroszoktól és a szlovákoktól, a Vörös Hadseregtől és a parti-

zánoktól, ne higgyetek a rémhíreknek, melyeket róluk a hazug német propaganda terjeszt. Benneteket is olyan jól és barátságosan fogadnak, mint minket.

Ezt üzeni Nektek és erre kér Benneteket sok itt levő bajtársával együtt Dargay Lajos főhadnagy, a volt 122. útkarbantartó század parancsnoka, a vele együtt átjött tisztekkel együtt és a III. hegyi zászlóalj állományába, esetleg más egységhez tartozó alábbiak, akik több száz, a partizánokhoz átment magyar tiszt, tiszthelyettes és honvéd megbízásából aláírják ezt a fölhívást:

*Dargay Lajos fhdgy.
Váradi József szakaszvezető
Kormos Antal őrvezető
Kendős Sándor őrvezető,
Rurban János őrvezető
Szárász Jenő hadnagy*

*Vass István zászlós
Gyetzvai Mihály honvéd
Vicián Gyula honvéd
Bogdan István honvéd
Jarkos Lajos honvéd*

**Ezen röpirat egyidejűleg igazolványként a Vörös Hadse-
regbe és a partizánokhoz való átlépésre szolgál.**

ПА ИИЦК КПУ. ф. 120, оп. 1, д. 10, л. 25. Orosz nyelvű eredeti.

1945 tavasza

*A Dániában állomásozó magyar katonák részére
készült illegális röpirat*

Hazuról is, Svédországból is, ezt izenjük tisztnek, altisztnek és a legénységnek:

A dánok szeretik Magyarországot, de gyűlölik a németet, aki kirabolja és megalázza Dániát, éppen úgy, mint ahogyan kirabolta, megalázta és tönkretette szegény Magyarországot, Szlovákiát, Romániát, Belgiumot és sok más országot.

Segítsetek a dánoknak mindenképpen. Vessetek gáncsot az elvetemült németnek, ahol csak tudtok. És ha ott is üt a szabadság órája, küzdjete a dánokkal együtt a nyomorult németek ellen.

Itthon a németek elraboltak, amit csak tudtak, gyilkoltak, kínpadra hurcolták a jó magyart, urat játszottak és megalázták a magyart.

Minél többet segíttek a dánoknak, annál gyorsabban jutok haza.¹⁵

Lesz még szülő lágy kenyérrel.

Éljen szegény hazánk, éljen Magyarország!¹

Országos Levéltár, KÜM Békétárgyalást előkészítő bizottság iratai. 709. sz. 1946.

Közlük:

Gazsi József és Harsányi János

¹⁵ A németek Magyarország katonai kiűrtése során, 1945 első hónapjaiban, több magyar alakulatot Dániába vezényeltek. A hazájuktól messze elhurcolt honvédeket elkeseredett harag töltötte el nyilas tisztjeik és a német fasiszták iránt.

A dán ellenállási mozgalom emberei kapcsolatokat építettek ki a magyar katonákkal, s megkísérelték megnyerni őket. Több magyar alakulat megígérte a dán ellenállóknak, hogy fegyveres megmozdulás esetén a dánok oldalán a németek ellen fognak harcolni.

Tudunk arról is, hogy a honvédek fegyvereket, felszerelést, lőszert és híreket juttattak el a dán ellenállókhöz. A passzív ellenállás egyik formája volt részükről az is, hogy nem léptek fel a dánok ellen, nem teljesítették a németek utasításait.

A dán ellenállók több magyar nyelvű röplapot, s a háború utolsó időszakában egy magyar nyelvű illegális újságot is kiadtak a honvédek részére.

A megfelelő adatok hiányában a Dániába hurcolt magyar katonák ellenállási tevékenységét csupán nagy vonásokban ismerjük.